

SLOVENSKÝ JAZYK, PRIJÍMACIA SKÚŠKA DO PROGRAMU IBD, APRÍL 2012

1. Podčiarknite, v ktorých slovách/slovných spojeniach je použitá správna väzba predložiek:

brať do úvahy/brať v úvahu, cez prázdniny/o prázdninách, dôvod pre radosť/dôvod na radosť, pri telefóne je Jana/u telefónu je Jana, s priemerom/o priemere, za prvé/po prvé, mať talent pre niečo/mať talent na niečo, prísť o hodinu/prísť za hodinu 8/ __

2. Napíšte názov literárneho obdobia, ktoré je:

- a) pred obdobím romantizmu -
b) po období stredoveku - 2/ __

3. Podčiarknite v jednotlivých radoch slovo, ktoré tam nepatrí.

- a) časomiera: sylaba, tonus, hexameter
b) gramatika: morfológia, syntax, fonológia
c) pásmo postáv: priama reč, vnútorný monológ, nepriama reč
d) epické žánre: balada, poviedka, novela 4/ __

4. Pospájajte písmená (diela) so správnymi číslami (mená autorov):

a) Hamlet	1. Sofokles		
b) Antigona	2. Dostojevskij		
c) Zločin a trest	3. Shakespeare		
d) Svätopluk	4. Konštantín		
e) Proglas	5. Hollý		5/ __

Text č.1

Spomienka sa podobá na vetu s tromi bodkami. Neuchopiteľnosť nedokončenej vety zodpovedá spomienke bez možnosti vybaviť si dôležité okolnosti, prípadne iba detail, okolo ktorého sa vytvorila celá situácia. Anglický spisovateľ Julian Barnes, nositeľ Man Bookerovej ceny za rok 2011, venoval téme spomienok, plynutia času a individuálnej histórie knihu *Pocit konca*, pričom náročnosť témy nepoznačila jednoduchosť štýlu, ktorým je kniha napísaná. Jazyková ľahkosť až priesračnosť, stručnosť slov príležitostne

na hranici minimalizmu iba zdôrazňuje prístup hlavnej postavy tušiacej blízkosť konca života.

Hlavná postava, Anthony, sa pokúša rozpomätať na obdobia, ktoré výrazne formovali jeho život: strednú školu a univerzitu. Silné chlapčenské priateľstvá a prvé milostné a citové vzťahy s dievčatami chvíľami ukotvovali mladý život v každodennosti, inokedy miatli a zneisťovali. Barnes vníma lásku ako sériu otázok – niekedy vypovedaných, inokedy zamlčaných, na inom mieste sú to zas náznaky, ktoré je nevyhnutné rozlúštiť, inak nasleduje rozchod.

Anthonyho vzťahy k ženám sa cyklicky opakujú a ich závažným nedostatkom je vždy Anthonyho nepochopenie, zlyhanie v komunikácii. V rozhodujúcich okamihoch sa nevie rozhodnúť, čo má nepriaznivé dôsledky nielen pre neho, ale aj pre ženu, ktorej sa rozhodnutie týka. Barnesov hrdina sa vyhýba zodpovednosti za svoje skutky. Nechce ubližovať ani trpieť. Osvedčilo sa mu byť neutrálny v komunikácii s úradmi, ale tá istá metóda zlyháva pri ženách. Čitateľ môže vnímať trpkosť, príležitostne až nevedomelú krutosť Anthonyho, ale ako posudzovať človeka bez toho, aby si uvedomil svoje skutky?

Rozpomínanie sa na konkrétne udalosti, na ľudí, ktorí boli účastní na udalostiach, a na slová, ktoré povedali, predstavuje kombináciu skutočného a vymysleného. Vzhľadom k tomu, že presne nepoznáme povahu spomienok, nevieme ani, či k udalostiam došlo v podobe, ako sme si ich zapamätali. Každodennosť, či už s filozofickým alebo bohémym podtónom, však dokáže isté udalosti prudko narušiť. Samovražda patrí rozhodne medzi takéto udalosti, podobne ako nečakaný list. Obidve udalosti sú určité body obratu v dvoch častiach, z ktorých sa *Pocit konca* skladá.

Cez Anthonyho konfrontáciu s vlastnou minulosťou Barnes spochybňuje úlohu rozprávača príbehu a obecnstva ochotného počúvať. Okrem toho, v každej etape života Anthony pociťuje zrýchľovanie času. Na nápravu chýb z hlbkej minulosti odrazu nie je priestor. Nenápadným spôsobom Barnes príležitostne spomenie aj iné témy, napríklad spoločenské rozdiely v Británii. Nazýva ich „tieň spoločenskej vrstvy“. Tento tieň bráni ľuďom k zblíženiu, je zdrojom blahosklonnosti a pohrdania, falošnej a neúprimnej komunikácie.

(Tomáš Weiss, *Pocit konca*, recenzia, upravené)

Úlohy k textu 1

1. V prvej vete recenzie dochádza k znelostnej asimilácii (správnu odpoveď zakrúžkujte):

A. 1x B. 2x C. 3x D. 4x 1/___

2. Podčarknite, ktorá z uvedených možností prislúcha slovnému spojeniu *tieň spoločenskej vrstvy*:

A. epiteton ornans B. personifikácia C. metafora D. metonymia 1/___

3. Pretransformujte nasledujúcu vetu na apoziopézu/neukončenú výpoveď.

Spomienka sa podobá na vetu s tromi bodkami.

.....1/___

4. Zakrúžkujte možnosť, ktorá správne pomenúva druh poslednej vety 1. odseku.

A. jednoduchá veta holá C. jednoduchá veta rozvitá
B. prirad'ovacie súvetie D. zložené súvetie 1/___

5. Určite druh nasledujúcej vety z hľadiska modality/obsahu:

Jazyková ľahkosť až priezračnosť, stručnosť slov príležitostne na hranici minimalizmu iba zdôrazňuje prístup hlavnej postavy tušiacej blízkosť konca života.

.....1/___

6. Určite dominantný slohový postup použitý v ukážke:1/___

7. Zakrúžkujte tvrdenia, ktoré sú správne (sú v súlade s recenziou). Nesprávne označené tvrdenia sa odratávajú:

- A. Hlavná postava Barnes prežíva v spomienkach opätovne svoju minulosť, aby nakoniec zistil, akú chybu robí v komunikácii na všetkých úrovniach spoločenského života.
- B. Obsah a forma literárneho diela *Pocit konca* nie sú v rozpore.
- C. Jednou z najväčších prekážok života hlavnej postavy je uvedomenie si svojej vlastnej zodpovednosti aj za cenu vlastného utrpenia a bolesti.
- D. Rozchodu s osobou, ktorú máme radi, sa podľa autora dá predchádzať tým, že nič nezostáva nevyriešené a nedopovedané.
- E. Spomienka je niečo nejasné, nedopovedané.
- F. Podľa autora recenzie treba riešiť otázky hneď, lebo s odstupom je už spomienka menej jasná.
- G. Podľa Barnesu človek, ktorý je nezodpovedný, väčšinou vo vzťahoch zlyháva.
- H. Krutosť je dôsledkom nízkeho prahu sebareflexie.

Ch. Ak je človek zodpovedný, netýka sa ho „tieň spoločenskej vrstvy“.

9/___

8. Zakrúžkujte to tvrdenie, ktoré je vyjadrením podstaty/zmyslu recenzie. Nesprávne označené možnosti sa odratávajú:

- A. Text č.1 nám približuje hlavnú postavu knihy *Pocit konca*.
- B. Autor textu č.1 analyzuje milostný život postavy, ktorý určuje jej osud.
- C. Barnes poukazuje na neschopnosť človeka milovať.
- D. Weiss približuje čitateľom leitmotív knihy a snaží sa ovplyvniť čitateľa v prospech autora knihy.

4/___

Text č. 2

Niektor___ ľudia veria alebo verili, že ak postavíme oproti sebe dve zrkadlá, zobrazí sa v nich ___iabol.

Zrkadlá sú pozoruhodnými predmetmi, ktoré nás denne obklopujú. Ich prítomnosť vnímame niekedy ostrejšie, inokedy takmer vôbec. No slúžia aj ako brány do in___ch sveto___. Literárny vedec, publicista a redaktor Jan Lukavec poňal XXXXXXXXX ako samostatnú entitu prejavujúcu sa v mnoh___ch podobách, vždy v záv___slosti od kultúrneho kontextu, v akom sa objav___. V knihe *Zneklidňujúci svet zrcadel* ponúka prierez fenoménom zrkadla. Zdroje, ___ ktorých čerpá, nútia čitate___a k písaniu poznámok, aby si mohol vyh___adať všetky tie pozoruhodné knihy, o ktorých Lukavec píše. Zdroje sú rozsiahle, ale v miere, ktorá neodradí: rozprávky, legendy, mýty, povery, ľudové príbehy ___ viacer___mi vari___ciami tej istej zápletky, romány – mnohé z nich poznáme, ale možno sme si zatiaľ neuvedomili, akú závažnú úlohu v nich hralo práve zrkadlo.

Jan Lukavec poukazuje aj na historické korene známych rozprávok, v ktorých sa vyskytovalo zrkadlo ako jedna z hlavných postá___; najznámejšou rozprávkou je asi Snehulienka. Ak si však čitateľ nedá pozor, môže prehliadnúť vety upozorňujúce na pseudohistorické vysvetlenia, a tak uveriť mystifikáciám známych z dejín. Osobitne to platí o šarlatánoch skrývajúcimi sa za vedu, akými boli astrológovia Robert Kelly a John Dee. Niekedy sa zdá, že Lukavec argumentuje skôr prózou iných autorov ako historicky

podloženými faktami, takže čitateľ musí byť opatrný a v strehu, aby nepodľahol tejto hre.

Na ďalších stránkach postupne prenikáme panoptikom kultúrnych kontextov zrkadla, leitmotívom sa stáva postava Narcisa. Paralely nachádzame v mnohých oblastiach života; do seba zahradená súčasnosť zrkadlá rozsiahlo využíva: herci, tanečníci, fitness a kulturistiku praktizujúci ľudia nevyhnutne potrebujú k svojmu výkonu vdieť vlastné telo. Zrkadlo ako odraz vlastného ja sa však udomácnilo aj v sociálnych vedách a nadovšetko v tzv. motivačnej literatúre. Radíme, ako si opakovať svojou slabomyseľnosťou pred zrkadlom formulky vlastnej úspešnosti, krásy atď., naplňajú stránky mnohých kníh. „Nežijeme vo svojom tele, kde môžeme vnímať vlastné pocity; miesto toho prostredníctvom reklám a inzerátov žijeme v predstavách a dojmoch.“

Odlíšna predstava hovorí o zrkadlách ako o vstupných bránach do iných svetov, alternatívnych realít, priestorov nezvyčajnej imaginácie. Na cestách po týchto svetoch sa stretávame s obzvlášť nebezpečným tvorom – dvojníkom. Dvojník patrí k zásadným literárnym témam. Spomeňme len veľmi známe diela: Dostojevského Dvojníka a Portrét Doriana Greya od Oscara (**Wilde**), v ktorých dvojník reprezentuje na jednej strane osobnosť, ktorou postava márne túži byť, na druhej strane osobnosť, ktorej sa chce za každú cenu zbaviť, pretože predstavuje silné riziko.

(Ján Blažovský, O svetoch pred a za zrkadlom)

Úlohy k textu 2

1. Doplníte chýbajúce samohlásky a spoluhlásky. 12/___

2. Napíšte v poslednom odseku zvýraznené priezvisko spisovateľa v správnom tvare a páde.

..... 1/___

3. Napíšte slovo, ktoré patrí na zakryté miesto (XXXXXXXX) v texte ukážky č. 2.

..... 1/___

4. Priradte k nasledujúcim slovám/slovným spojeniam **cudzie** ekvivalenty (synonymá), ktoré sa nachádzajú v texte č. 2.

podstata – zahmlievanie skutočnosti –

podobnosť – jav –

súvislosť – náhradný -

hlavná myšlienka – zbierka zaujímavostí –

8/___

5. Zakrúžkujte tvrdenia, ktoré sú v súlade s textom:

- A. Lukavec v texte zhodnocuje význam zrkadla.
- B. Uvedený text hodnotí symboliku zrkadiel.
- C. J. Blažovský tvrdí, že zrkadlo ukazuje našu pravú tvár.
- D. Autor textu píše o nepravých svetoch a obrazoch, ktoré považujeme za reálnejšie ako je realita sama.
- E. Dvojník človeka nie je odrazom dobrej stránky človeka.
- F. Autor knihy nás spoľahlivo vedie svetom pred a za zrkadlom.

6/___

6. Zakrúžkujte tvrdenie/tvrdenia, ktoré je/sú vyjadrením podstaty/zmyslu textu:

- A. Autorom textu č.2 je redaktor Jan Lukavec.
- B. Autor knihy píše o krehkej duši, ktorá nastavuje tvár za účelom sebareflexie.
- C. Kniha sa zameriava na odmytízenie ľudového chápania fenoménu zrkadla.
- D. Zrkadlo ako fenomén je objektom skúmania knihy *O svetoch pred a za zrkadlom*.
- E. Autor knihy sa zameriava na dušu človeka.
- F. Autor textu nás informuje o rôznych podobách fenoménu zrkadlo.

6/___

7. V nasledujúcich vetách (v texte sú podčiarknuté) sa autorovi recenzie podarilo urobiť štylistické chyby. Nájdite ich a opravte. Pozor! Nerozširujte text vedľajšími vetami.

Ak si však čitateľ nedá pozor, môže prehliadnuť vety upozorňujúce na pseudohistorické vysvetlenia, a tak uveriť mystifikáciám známych z dejín.

.....
Osobitne to platí o šarlatánoch skrývajúcimi sa za vedu, akými boli astrológovia Robert Kelly a John Dee.

..... 2/___

8. Pomenujte umelecké výrazové prostriedky:

korene známych rozprávok -

historické korene -

čitateľ musí byť opatrný -

3/___

9. Autor recenzie menuje zdroje (žánre), z ktorých čerpá Jan Lukavec. Uved'te, v ktorom žánri ste sa stretli s/so:

Narcisom –

Snehulienkou –

2/ __

Text č. 3

Prišli nákladiaky. Zuzanu, staršiu Nemku, aj týchto sedem nových žien donútili nastúpiť do jedného auta spolu asi s dvadsiatimi mužmi. V ďalších nákladiakoch boli len chlapi. Ľudia sa strážnych pýtali, kam ich vezú, ale tí im neodpovedali. Ak niekto opakoval otázku príliš násťojčivo, tresli ho pažbou do žalúdka alebo do tváre.

Keď Zuzana vystúpila na korbu, zrak jej padol na jedno z okien budovy na poschodí, kde sídlilo veliteľstvo. Stála za ním úradníčka, ktorá ju včera vypočúvala. Mala na sebe Zuzaninu blúzku.

Autá sa pohli. Studený vietor lízal Zuzaninu tvár ako nejaké dotieravé psisko. Rozkašľala sa. Oči ju štípali. V noci prechladla, cítila, že má horúčku. Zamotala sa hlbšie do vlniaka.

– Odvážajú nás za mesto, aby nás postrieľali, – povedal jeden z mužov.

– Hlúposť, kvôli tomu by nemiňali naftu, berú nás na Sibír, na roboty, – odporoval druhý.

– Ved' sú tu aj ženy, nejdeme na roboty, – nesúhlasil ďalší.

– Tých šťastnejších postrieľajú, ostatní pôjdu na Sibír, – zarehotal sa ktosi.

Keď zasvietilo slnko, hneď sa oteplilo. Zuzane stisnutej medzi učupenými telami konečne prestalo byť chladno. Zaspala.

Zobudila sa na veľký krik. To ich sovietski vojaci hnali dolu z automobilov. Ich nákladiak stál medzi niekoľkými inými vozidlami na voľnom priestranstve, blízko nejakej železničnej stanice. Keď Zuzana vystupovala z auta, zakrútila sa jej hlava. Bola by aj spadla, ale mocné ruky jedného z mužov ju zadržali. Stále mala horúčku. Nohy ju boleli, sotva sa na nich udržala.

Vojaci ich zorad'ovali do radov, osobitne chlapov aj ženy. Zuzana usúdila, že sem dovezli ľudí z viacerých miest, pretože tých pár žien z Levoče sa úplne stratilo medzi postavami zoradenými do veľkého obdĺžnika. Len staršia Nemka bola pri nej.

– Anna, kde sme? – spýtala sa jej Zuzana zachrípnutým hlasom.
– V Poľsku, v Sanoku, – žena položila Zuzane ruku na čelo. – Mein Gott dievča, ty úplne horíš.

Vzápätí k nim priskočil mladý vojačik a odsotil Annu na jej miesto v rade.

Začalo sa prepočítavanie. Pomedzi rady chodili vojaci a hlasno rátali. Keď prišli na koniec, zistený počet nahlásili inému vojakovi, ktorý urobil súčet za jednotlivé rady a číslo povedal veliteľovi vpredu. Počty nesedeli. Museli ich prerátať nanovo.

(Pavol Rankov, Matky, úryvok)

1. Uved'te, ktorý typ rozprávača je použitý v ukážke : 1/___

2. Uved'te, ktorý štýl je použitý v ukážke: 1/___

4. Uved'te, ktorý slohový postup dominuje v ukážke: 1/___

5. Zakrúžkujte správnu odpoveď:

a) V texte sa nachádza irónia.	áno - nie
b) V texte sa nachádza priama reč.	áno - nie
c) Priama reč je dramatizujúcim prostriedkom.	áno - nie
d) V ukážke sa nenachádza uvádzacia veta.	áno - nie

4/___

6. Označte tvrdenie/tvrdenia, ktoré je/sú v súlade s textom neprípustné. Nesprávne označené tvrdenia sa odratávajú.

- A. Krátke odseky v ukážke a fragmentárnosť/zlomkovitosť výpovede dokazujú neskúsenosť a neprofesionalitu autora. Autor je mladý spisovateľ – začiatokník.
- B. Krátke vety rozprávača kontrastujú so závažnosťou výpovede, čo podčiarkuje hrozné udalosti, v ktorých sa ocitli postavy.
- C. Jednoduché, krátke vety a priradovacie súvetia reči postáv charakterizujú jednoduchých ľudí, možno bez vzdelania, neschopných náročnejšej myšlienkovej operácie.
- D. Úlohou dramatizujúcich prostriedkov je poukázať na absurditu/nezmyselnosť situácie, v ktorej sa postavy ocitli.

4/___